

سوالات درس ششم جامعه شناسی دوازدهم

سوالات درس

۱- انسان ها همواره کدام عوامل را ارزش های واسطه ای و پیش نیازهای دستیابی به سعادت و کمال حقیقی می دانستند؟ سه گانه قدرت-ثروت -دانش

۲- چرا انسان ها (در طول تاریخ) ثروت، قدرت و دانش را خوب و خیر می دانستند؟

انسان همواره سه گانه قدرت، ثروت و دانش را ارزش های واسطه ای و پیش نیازهای دستیابی به سعادت و کمال حقیقی می دانست، از این رو همه آنها را خوب و خیر می دید.

۳- انسان ها وقتی عملکرد سه گانه قدرت، ثروت و دانش را در دستیابی به سعادت، با یکدیگر مقایسه می کرد، به چه نتیجه ای می رسید؟

معمولا دانش را کاملا مثبت (خیر و خوب)، ثروت را خاکستری (نه خوب و نه بد) و قدرت را بیشتر منفی (بد) ارزیابی می کرد.

۴- انسان ها (در طول تاریخ) از کدام ملاک برای مقایسه (داوری اخلاقی) سه گانه قدرت، ثروت و دانش استفاده می کردند؟ دستیابی به سعادت

۵- چرا در دوران اخیر، داوری اخلاقی در مورد سه گانه ثروت، قدرت و احترام کنار گذاشته شد؟

در دوره اخیر، در گوشه ای از دنیا، برخی مدعی شدند، همین ارزیابی های اخلاقی و نگاه وسیله ای به قدرت و ثروت، دست و پا گیر بوده و مانع توسعه آنها شده است. پس از آن، قدرت و ثروت دیگر مورد داوری اخلاقی قرار نگرفتند تا با توسعه و گسترش آنها، زمینه آسایش و آرامش بشر فراهم شود. دانش نیز به علوم تجربی (ابزاری) محدود شد و برای نیل به همان هدف به خدمت گرفته شد.

درس ششم قدرت اجتماعی

توضیحات تکمیلی:

تعریف انقلاب رنگی: انقلابهای رنگین یا مخملی مقاومتی بدون خشونت است که در برابر یک حکومت اقتدارگرا منجر به تغییر نظام سیاسی میشود. این انقلاب ها به دسته ای از تحرکات مربوط به هم اطلاق می شود و در بسیاری از کشورهای بلوک شرق سابق به وقوع پیوسته است. وجه مشترک همه این انقلابها، مبارزه منفی است که علیه حکومت های به اصطلاح دیکتاتور باقی مانده از شوروی سابق به کار گرفته می شوند. در تمام این انقلابها یک رنگ یا گل خاص، به عنوان نماد و سمبل آن مورد استفاده قرار گرفته است و به آن رنگ یا گل مشهور شده اند. مردم با نهادینه کردن یک رنگ یا گل و پوشیدن لباس و گرفتن پرچم و پلاکاردهایی به همان رنگ در برابر نظام حاکم اعتراض میکنند و با آن رنگ همبستگی خود را نشان میدهند.

انقلاب نارنجی در اوکراین: در سال ۲۰۰۴ میلادی رخ داد. مسموم شدن ویکتور یوشچنکو در جریان مبارزات انتخاباتی ریاست جمهوری اوکراین و احتمال دست داشتن ویکتور یانوکوویچ رقیب سرسخت یوشچنکو در این قضیه باعث شد این انقلاب آغاز شود. پس از ۶ روز تظاهرات حامیان یوشچنکو، پارلمان این کشور نتیجه انتخابات را (برد یانوکوویچ) را لغو

کرد و با برگزاری دوباره انتخابات، ویکتور یوشچنکو با کسب ۵۲ درصد آرا قدرت را در دست گرفت.

انقلاب گل سرخ گرجستان: در سال ۲۰۰۳ رخ داد. پس از تقلب گسترده در انتخابات پارلمانی گرجستان در سال ۲۰۰۳، اعتراضات عمده به رهبری ساآکشویلی بر علیه ادوارد شواردنادزه (برنده انتخابات) آغاز شد و در ۲۳ نوامبر همان سال منجر به کناره‌گیری شواردنادزه از قدرت و آغاز حکومت ساکشویلی شد.

۶- در دوران اخیر، چه عاملی باعث شد واکنش‌های شدیدی به سه گانه ثروت، قدرت و دانش صورت گیرد؟
دیری نپایید که در کنار نتایج خیره‌کننده و شگرف توسعه قدرت و ثروت، پیامدهای دیگری همانند فقر، نابرابری، سرکوب، جنگ و تخریب طبیعت و... نیز ظاهر شدند. این پیامدهای ناخواسته و ناخوشایند، واکنش‌های شدیدی برانگیخت.

۷- در دوران اخیر، نخستین واکنش شدید به کدام سه گانه ثروت، قدرت و احترام صورت گرفت؟ ثروت

۸- با ظهور پیامدهای ناخواسته و ناخوشایند، چه واکنشی به (ثروت) صورت گرفت؟

ثروت دیگر نه یک امر خنثی (نه خوب و نه بد) بلکه ریشه بسیاری از ظلم‌ها و شرارت‌ها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد.

۹-۸ با ظهور پیامدهای ناخواسته و ناخوشایند، چه واکنشی به (دانش) صورت گرفت؟

خوش‌بینی به دانش مورد تردید جدی قرار گرفت. تا پیش از این، منازعات بر سر قدرت و ثروت را به قضاوت دانش می‌سپردند ولی حالا دیگر، خود دانش نیز مورد نزاع و کشمکش بود؛ یعنی دانش دیگر راهنمای ما به سوی سعادت نبود بلکه، به همراه قدرت و ثروت، رو به تاریکی و ظلمت می‌نهاد.
۱۰- پس از ایجاد شک و تردید نسبت به سه مزیت قدرت، ثروت

و دانش، بشر چگونه واکنش نشان داد؟

در چنین شرایطی، بشر صرفاً به فایده و لذت ناشی از این مزایا بسنده کرد.
۱۱- قدرت به چه معناست؟

موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است.

۱۲- چرا انسان کنشگری قدرتمند محسوب می‌شود؟

انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با آگاهی و اراده انجام می‌دهد، کنشگری قدرتمند است

۱۳- انسان چگونه است؟ «قدرت فردی - دامنه»

قدرت فردی انسان محدود است. او نمی‌تواند همه نیازهای خود را به تنهایی برآورده سازد و برای تأمین برخی از نیازهای خود، به کمک دیگران احتیاج دارد.

۱۴- چیست؟ «قدرت اجتماعی - منظور از»

قدرت اجتماعی هنگامی پیدا می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و کار ارادی دیگران را به خدمت بگیرد. کسانی که توان تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از قدرت اجتماعی

بیشتری برخوردارند. علاوه بر افراد، نهادها، سازمان ها و جوامع نیز دارای قدرت اجتماعی هستند.

۱۵- آیا قدرت اجتماعی بدون پذیرش دیگران پدید می آید؟

خیر. قدرت اجتماعی بدون پذیرش و توافق دیگران پدید نمی آید؛ یعنی دیگران باید بپذیرند که مطابق آنچه از آنها خواسته می شود، عمل کنند

۱۶- تنها راه تأثیر گذاردن بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن

فعالیت ارادی ایشان، چیست؟ جلب تبعیت آنها

۱۷- جلب تبعیت از دیگران به چند صورت است؟ توضیح دهید.

تبعیت با کراهت؛ تبعیتی است که ناشی از تهدید و ترس باشد.

تبعیت با رضایت؛ تبعیتی است که با رضایت و میل درونی همراه است.

۱۸- کدام قدرت دارای مقبولیت است؟

قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می آید، دارای مقبولیت است.

۱۹- منظور از (اقتدار) چیست؟

قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد، اقتدار نامیده می شود.

۲۰- قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت تبعیت کنندگان

به دست می آید،..... دارد. مقبولیت

۲۱- منظور از مشروعیت قدرت چیست؟

مشروعیت قدرت به این معناست که قدرت مطابق یک نظام عقیدتی و ارزشی اعمال شود.

۲۲- مدار مقبولیت و مشروعیت چیست؟

مدار مقبولیت، خواست و اراده کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می شود، اما مدار مشروعیت، حق و باطل بودن است.

۲۳- انواع قدرت مشروع را نام ببرید. مشروعیت حقیقی مشروعیت

دروغین

۲۴- منظور از مشروعیت حقیقی و مشروعیت دروغین چیست؟

اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد، مشروعیت حقیقی دارد، اما اگر موافق با ایدئولوژی های ساختگی بشری باشد، مشروعیت دروغین دارد.

۲۵- چه رابطه ای بین مقبولیت و مشروعیت حقیقی وجود دارد؟

مقبولیت و مشروعیت حقیقی می توانند با هم باشند و می توانند از یکدیگر جدا باشند.

۲۶- چه زمانی قدرت هم مشروعیت حقیقی و هم مقبولیت

اجتماعی دارد؟

اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد، قدرت هم مشروعیت حقیقی دارد و هم مقبولیت اجتماعی.

۲۷- چه زمانی قدرتی مقبول ولی غیرمشروع است؟

هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد اما تبعیت از آن، از روی رضایت باشد، قدرتی مقبول ولی غیرمشروع وجود دارد.

۲۸- منظور از قدرت سخت چیست؟

قدرت سخت، قدرتی است که از طریق ابزارهای خشن، با زور و به طور آشکار، توسط نهادهای نظامی اعمال می شود.

۲۹- منظور از قدرت نرم چیست؟

قدرت نرم به شکل پنهان و از طریق نفوذ فرهنگی، با کمک ابزارهایی مانند رسانه ها و نهادهای آموزشی اعمال می شود.

۳۰- در مقایسه گذشته با امروز، کدام قدرت (سخت/نرم) باعث

تسلط بر دیگر کشورها می شد؟

در گذشته قدرت سخت یک کشور موجب سلطه سیاسی و اقتصادی بر سایر کشورها می شد، اما امروزه قدرت نرم سبب سلطه فرهنگی می شود.

۳۱- این عبارت به چه معناست؟ «نظام آموزشی کشورها از دیگر

ابزارهای اعمال قدرت نرم است.»

یعنی یک کشور می تواند از طریق نفوذ در نظام آموزشی کشور دیگر، در آن کشور اعمال قدرت کند و فرهنگ و جهان بینی نسل های آینده ساز آن کشور را مطابق منافع و اغراض خود تغییر دهد.

۳۲- در مقایسه گذشته و حال، چه تفاوتی بین دولت ها از نظر ابزار

نبرد وجود دارد؟

در گذشته نبرد بین دولت ها در قلمرو سرزمینی و با ابزار نظامی صورت می گرفت و رسانه ها خبر آن را منتشر می کردند، اما امروزه نبرد در حوزه فرهنگ و با ابزار رسانه صورت می گیرد و درگیری نظامی، اگر اتفاق بیفتد در ادامه جنگ فرهنگی رخ می دهد.

۳۳- آیا کنشگران فردی می توانند در مقایسه با دولت ها از

تأثیرگذاری بیشتر برخوردار باشند؟ مثال ذکر کنید.

امروزه بسیاری از کنشگران فردی با استفاده از شبکه های اجتماعی، ارتباطات اجتماعی گسترده ای در فضای مجازی دارند و به همین دلیل گاهی در مقایسه با دولت ها تأثیرگذاری اجتماعی و فرهنگی بیشتری دارند؛ سلبریتی ها ستاره های هنری و ورزشی و ... از جمله این کنشگران فردی هستند که در برخی موارد می توانند جریان ساز شوند.

۳۴-سیاست چیست؟

هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان یابد، سیاست پدید می آید؛ یعنی سیاست، اع مال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف است.

۳۵- آیا وجود سیاست ضرورت دارد؟

بله - هر جهان اجتماعی آرمان ها و ارزش های ویژه ای دارد و نمی تواند بدون سیاستی مناسب، به آرمان ها و ارزش های خود دست یابد.

۳۶- نظام سیاسی چیست؟

مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست های جهان اجتماعی وجود دارد، به نظام سیاسی شکل می دهد.

۳۷- نظام سیاسی چه ارتباطی با نظام های دیگر مانند نظام

فرهنگی، اقتصادی و ... دارد؟

در یک جهان اجتماعی، نظام سیاسی نمی تواند مستقل از نظام های دیگر مانند نظام فرهنگی، اقتصادی و ... باشد؛ بلکه در تعامل با آنها قرار می گیرد. نظام سیاسی، بر نظام های دیگر، اثر می گذارد و از آنها نیز تأثیر می پذیرد.

۳۸- ملاک های تقسیم بندی نظام های سیاسی را نام ببرید.

الف) تعداد افراد تاثیرگذار و تصمیم گیرنده (از ارسطو)

ب) روش تصمیم گیری (از ارسطو)

پ) دین مداری یا دنیا مداری نظام سیاسی (از فارابی)

۳۹- نظام های سیاسی به چند دسته تقسیم می شوند؟ «تعداد

افراد تاثیرگذار و تصمیم گیرنده» ، - بر اساس ملاک

الف) نظام هایی که در آن یک فرد حاکم است و تصمیم می گیرد (موناشری - استبدادی)

ب) نظام هایی که در آن اقلیتی تصمیم گیرنده هستند (آریستوکراسی - الیگارش)

پ) نظام هایی که در آن اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیر گذارند (جمهوری - دموکراسی)

۴۰- نظام های سیاسی به چند دسته تقسیم می شوند؟؟ «روش

تصمیم گیری» ، - بر اساس ملاک

الف) نظام هایی که در آن، حاکم یا حاکمان براساس اهداف و اغراض و امیال خود تصمیم می گیرند؛ یعنی هر نوع تصمیمی

را برای خود جایز می دانند (استبدادی - الیگارش - دموکراسی)

ب) نظام هایی که در آن، حاکم یا حاکمان براساس حقیقت و فضیلت و با توجه به موازین عقلی تصمیم می گیرند (موناشری -

آریستوکراسی - جمهوری)

۴۱- ارسطو از چه ملاک هایی برای تقسیم بندی نظام سیاسی استفاده می کند؟

تعداد افراد تاثیرگذار و تصمیم گیرنده - روش تصمیم گیری

۴۲- انواع نظام سیاسی از دیدگاه ارسطو را شرح دهید.

از شش نوع حکومت نام برده است. در سه نوع از این نظام های سیاسی یک فرد، اقلیت یا اکثریت بر مدار خواسته ها و تمایلاتشان بر جامعه حکومت می کنند و در سه نوع دیگر، حکومت یک فرد، اقلیت یا اکثریت براساس حقیقت و فضیلت استوار است.

۴۳- دسته بندی نظام های سیاسی از نظر ارسطو را نام ببرید.

۴۴- فارابی از چه ملاک هایی برای تقسیم بندی نظام سیاسی استفاده می کند؟ توضیح دهید.

ملاک دین مداری یا دنیامداری نظام سیاسی، نظام سیاسی دینی و دین مدار براساس احکام و قوانین الهی سازمان می یابد. در مقابل نظام سیاسی دنیامدار فقط ارزش ها و آرمان های دنیوی و این جهانی را مورد توجه قرار می دهد.

۴۵- کنش سیاسی و استفاده از قدرت با چه هدفی انجام می شود؟

کنش سیاسی و استفاده از قدرت، یا به قصد تغییر وضع موجود انجام می شود یا با هدف حفظ آن. اگر تمایل به حفظ وضع موجود باشد، هدف پیشگیری از تغییر است. هرگاه تمایل به تغییر وجود داشته باشد، هدف ایجاد وضعیت بهتر است.

۴۶- مهم ترین هدف ما در زندگی چیست؟

مهم ترین هدف ما در زندگی دستیابی به فضیلت های انسانی و سعادت همگان است.

۴۷- فعالیت سیاسی باید در کدام جهت باشد؟ دلیل را توضیح دهید.

سعادت و فضیلت در زندگی خوب و جامعه خوب به دست می آید، از این رو فعالیت های سیاسی باید در جهت دسترسی به جامعه خوب برای دستیابی به فضیلت های انسانی و سعادت باشند.

۴۸- چرا ارزیابی امور سیاسی ضرورت دارد؟

امور سیاسی، مورد تأیید یا رد، انتخاب یا طرد، ستایش یا نکوهش انسان ها قرار می گیرند؛ یعنی امور سیاسی خنثی نیستند. به علاوه این امور از انسان ها اطاعت، وفاداری و تصمیم می خواهند بنابراین لازم است که آنها را براساس ملاک هایی ارزیابی کنیم.

۴۹- آیا در عمل، تشخیص خوب از بد امکان پذیر است؟ شاید در

عمل، تشخیص دقیق خوب از بد بسیار دشوار باشد، اما غیر ممکن نیست.

۵۰- آیا می توان نتایج مطالعه در طبیعت را به تمامی زمان ها و مکان ها تعمیم داد؟ توضیح دهید.

بله. طبیعت یک نظم جهان شمول دارد؛ یعنی قوانین طبیعت در همه مکان ها و زمان ها یکسانند، از این رو نتایج مطالعه بر روی طبیعت در هر مکان و زمانی می تواند به تمامی مکان ها و زمان ها تعمیم داده شود.

۵۱- آیا می توان نتایج مطالعه یک جامعه و فرهنگ را به همه جوامع تعمیم داد؟ مثال ذکر کنید.

خیر. جوامع و فرهنگ ها همانند طبیعت نیستند و ما نمی توانیم نتایجی را که از مطالعه و بررسی یک جامعه به دست آورده ایم به همه جوامع دیگر تعمیم بدهیم. مثلاً نمی توانیم نتایجی را که از مطالعه جوامع غربی به دست می آوریم به جوامع دیگر که با جهان غرب تفاوت دارند، تعمیم بدهیم

۵۲- برای پیشگیری از اشتباه تعمیم نتایج مطالعه یک جامعه به

همه جوامع باید از چه روشی استفاده کرد؟

برای پیشگیری از چنین اشتباهی، ناگزیر باید سایر جوامع و فرهنگ ها را نیز مطالعه و بررسی کنیم.

۵۳- آیا مطالعه چندین جامعه و فرهنگ، مساله تعمیم نتایج را حل می کند؟

خیر. در اینجا هم امکان دارد، مرتکب خطای دیگری شویم و آن اینکه در مطالعه سایر جوامع و فرهنگ ها، به معانی فرهنگی آنها توجه نکنیم و آنها را از منظر غرب مطالعه کنیم و معنای پدیده های اجتماعی در آن فرهنگ ها را به درستی دریافت نکنیم.

۵۴- برای پیشگیری از اشتباه «عدم توجه به معانی فرهنگی یک جامعه» باید از چه روشی استفاده کرد؟

برای جلوگیری از این خطا باید بکوشیم جوامع و فرهنگ های دیگر را از منظر خودشان مطالعه کنیم؛ یعنی با رویکرد تفهیمی تفسیری به بررسی آنها بپردازیم.

۵۵- استفاده از رویکرد تفهیمی-تفسیری در مطالعه جوامع، با کدام اشکال مواجه است؟

در این صورت با مشکل دیگری مواجه می شویم؛ تعدد و تنوع فرهنگ ها و جوامع معاصر و قدیمی، علوم اجتماعی را درگیر مطالعات پایان ناپذیر و تمام نشدنی می سازد. علاوه بر این فرهنگ های مختلف معمولاً به مرزهای خودشان محدود نمی مانند و ما را ناگزیر از مقایسه ارزش ها برای تشخیص ارزش های صحیح از ارزش های غلط می سازند. ولی وقتی علوم اجتماعی برای مطالعه هر فرهنگ مجبور باشد که آن فرهنگ را فقط از منظر مردمی

که آن را پذیرفته اند، ببیند و بررسی کند، امکان مقایسه و داوری فرهنگ ها و ارزش ها از دست می رود.

۵۶- جامعه شناسی پوزیتیویستی چگونه قدرت را مطالعه می کند؟

جامعه شناسی پوزیتیویستی با منحصر کردن علم به علوم تجربی، ارزش های انسانی را قابل مطالعه علمی نمی داند؛ از این رود با ارزش زدایی و معنزدایی از قدرت، آن را به عنوان یک پدیده خنثی و فاقد معنا، مطالعه می کند.

۵۷- جامعه شناسی تفهیمی-تفسیری چگونه قدرت را مطالعه می کنند؟

جامعه شناسی تفهیمی نیز اگرچه امور سیاسی را پدیده هایی معنادار و ارزشی می داند، اما تا جایی که همانند جامعه شناسی پوزیتیویستی، فقط روش تجربی را علمی و معتبر بشناسد، جامعه شناس را قادر به داوری درباره ارزش ها نمی داند. جامعه شناسان تفهیمی - تفسیری هم صرفاً به توصیف ارزش ها و نظام های سیاسی بسنده می کنند و ملاک و معیاری برای ارزیابی علمی آنها ارائه نمی دهند.

۵۸- نمونه ای از مطالعات جامعه شناسی تفهیمی- تفسیری در موضوع قدرت را ذکر کنید.

به عنوان مثال ماکس وبر در مطالعه جوامع غربی، این جوامع را دچار بحران معنا و بحران اراده می بیند ولی معتقد است هیچ راه حل علمی برای این مشکلات و برون رفت از آنها وجود ندارد.

۵۹- جامعه شناسان انتقادی، رویکردهای تفهیمی-تفسیری و پوزیتیویستی را چگونه ارزیابی می کنند؟

معتقدند که رویکردهای پوزیتیویستی و تفهیمی-تفسیری هر دو محافظه کارند و نه تنها هیچ راهکاری برای بهتر ساختن وضعیت موجود ندارند بلکه انسان ها را در برابر وضعیت موجود منفعل و مجبور می سازند.

۶۰- جامعه شناسان انتقادی، چه دیدگاهی در مورد داوری علمی ارزش های اجتماعی دارند؟

جامعه شناسان انتقادی یافتن راهی برای داوری علمی درباره ارزش های اجتماعی به ویژه در عرصه قدرت را ضروری می دانند و دست شستن از این آرمان بزرگ را بن بست زندگی انسان معرفی می کنند.